

JUBILEA – ANNIVERSARIES – JUBILÄEN – ЮБИЛЕИ

VIERA ŽEMBEROVÁ

**NEPRESTANEM ŤA HĽADAŤ. JUBILEUM
EVY FORDINÁLOVEJ**

Literárnovedný výskum slovakistky a slavistky, univerzitnej profesorky na Trnavskej univerzite, mnohoročnej pracovníčky Ústavu slovenskej literatúry SAV v Bratislave, Evy Fordinálovej (17. 12. 1941, Borský Mikuláš), sa upriamila do zázemia literárnej histórie. Na náročné požiadavky literárnohistorického výskumu, obzvlášť starších vývinových období európskej kultúry do konca 19. storočia, sa pripravovala Eva Fordinálová takými prácami, ktoré si žiadali školenie v historiografii. Navyše do súhry správneho rozhodnutia venovať sa vývinovo staršej slovenskej literatúre národného obrozenia napomohla aj typová predurčenosť Evy Fordinálovej, jej záujem o trpezlivú, dôslednú a minucióznú prácu v „priestore“ dejinného času i preto, aby sa zvýraznili príčiny i následky procesov v riečisku vývinu, pretože i tak sa vytvarovalo vývinové podložie pre procesy spoločenské i pre pohyby kultúrne a duchovné v tom spoločenstve, ktoré sa označuje za kultúrny národ.

Región Záhoria, z ktorého vzišla Eva Fordinálová, prostredie, ktoré ju tvarovalo i literárni vedci, s ktorými spolupracovala, ju nasmerovali na poznávanie dejov okolo osobnosti Jána Hollého a na následky jeho umeleckého i občianskeho rozhodovania vo svojej dobe, lebo to, čo bolo ním podnecované prečnieva do súčasnosti z výsledky jej doterajšej literárnovednej činnosti (*Aký si, Ján Hollý?*, 1985 a *Ján Hollý*, 2003). Výskum Evy Fordinálovej charakterizuje dôkladné materiálové spracovanie dejinného celku, v ktorom dostávajú závažnú výpovednú hodnotu otázky jazyka, konfesie, filozofie, kultúrnej identity a dobovej národnej ideológie, dotyky s umením európskeho významu, pretože zasiahli

dobový koncept národného ako pôsobenie konkrétnej osobnosti, s čím sa vyrovnávala v práci *Stretnutia so starším pánom alebo tragédia Augustína Doležala* (1993). Nový návrat, ale už v polohe syntézy v rozsiahlej monografickej práci *Ján Hollý* (2003), je zhodnocovaním komplexného výskumu autorskej dielne básnika, ktorý ťaží z ústrednej autorkinej tézy s platnosťou metodologické gesto, lebo rešpektuje jednotlivosť i celok vo vývinu národnej literatúry a národných dejín, a znie takto: „*Pri každom umeleckom texte je rozhodujúca predovšetkým osobnosť tvorcu*“ (s. 14). Literárna história sa v dejinách literatúry a v dejinách literárnej vedy venovala dielu i dobe Jána Hollého v rozličných súvislostiach, ba možno naznačiť aj to, že sa výskum dejinnej, spoločenskej, politickej skutočnosti a poézie Jána Hollého považuje za presvedčivo spracovaný aj zhodnotený. A predsa predmet, metódy a postupy literárnej histórie „hovoria“ o tom, že sa seriózne zamýšľaný literárnovedný výskum po získaní nového materiálu, ktorý doplní, nie raz rozšíri, spresní, alebo relativizuje všeobecne osvojené závery, či inak rozhybe pôvodný autorov fond, uvedie do autorskej dielne pre autora nový detail v priestore známeho kultúrneho kontextu konkrétnej doby a znova ho literárnovedne otvorí iným bádateľom. Práve pre naznačené možnosti sa musí literárny historik vrátiť k posledným záverom literárnej vedy, vysloveným o jednotlivosti či o vývinovom celku a vyrovnat' sa s hodnotou, informačnou závažnosťou či estetickou jedinečnosťou získanej materiálovej, kontextovej a inak rozširujúcej správy, lebo ide o podstatné prepojenia medzi textom a vývinom národnej literatúry. Pre Evu Fordinálovú sa stáva určujúci kontext kultúry a kontext národného spoločenstva, do ktorého vstupuje „predmet jej výskumu, alebo z ktorého postupne vyrastá jeho občiansky i umelecký „profil,“ a tu dostáva literárnovedný výskum príležitosť prepájať sa s výskumom historiografie, etnografie a sociológia národného spoločenstva, autorskej dielne a (národnej) kultúry v najširších súvislostiach a prepojeniach. Umenie a národná literatúra v čase Jána Hollého sa priamo spájajú aj s jeho profesiou, občianskym názorom, sociálnou genézou, regionálnym začlenením v rámci monarchie, s kvalitou jeho klasického vzdelania, ale aj kontaktmi Hollého so súčasníkmi (učitelia, meceni, umeleckí a názoroví spojenci), čo sa premietne do jeho poézie, ale aj do jeho politických, filozofických, estetických, literárnych či lingvistických postojov a činov. V panoramatickom podloží dejín a ich obsahu sa rovnovážne uplatní pre poéziu Jána Hollého do šírky aj súbežne projektovaný spôsob reflektovania jeho ľudskej, občianskej i umeleckej aktivity, pretože: „*duchovnou silou – centrálnym bodom, ktorý uvádza do pohybu a oživuje celý Hollého básnický svet, je idea starobylej slovenskej kresťanskej kultúry a národnej suverenity v európskom kontexte, pretože iba v ňom vynikne*“ (Fordinálová, 2003, s. 13). Kategória čas má v živote a tvorbe Jána Hollého významné, ak nie hneď dominantné miesto i poslanie. Kategória priestor sa etabluje v Hollého autorskej filozofii do leitmotívu jeho eposov, vyjadruje hodnotu a istotu Hollého občianskeho vyrovnávania

sa s dejmi a ich temporalitou, pretože: „*A ideu Hollého poézie – historickú svojbytnosť slovenského národa umocnenú duchovne cyrilometodskou tradíciou – zaiste umožnilo bezvýhradne a bytostne prijať za svoju opäť jeho rodisko (...)*“ (Fordinálová, 2003, s. 22). Historický a „národný“ epos *Svatopluk*, „duchovný“ epos *Cyrillo-Metodiáda*, „alegorický“ epos *Sláv*, ale aj ďalšia rozsiahla pôvodná a prekladová tvorba naznačujú pri literárnoteoretickej analýze Hollého textov básnikovu aktívnu a nie zanedbateľnú účasť na formovaní dobového národného „modelu“ druhu a jeho žánrov (*epos, óda, selanka, pieseň, legenda*), na polemickú rozpravu (*Počiatkové...*) o verzologickej a prozodickej norme v dobovej teórii literatúry. Zjednodušovanú a dnes už väčšmi učebnicovú ako literárnohistorickú tézu o náučnosti slovenskej literatúry v národnom obrodení nemožno odmietnuť ani pri poézii Jána Hollého, ba patrí do jeho poézie aj motivické inštrumentárium s ambíciou (dejinej) politologickej reflexie národných a spoločenských „vecí“. Aktuálne čítanie a hodnotové vyrovnávanie sa s poéziou Jána Hollého si vyžaduje hlboké, vertikálne a do kontextu otvárané spoločenskovedné poznanie, teda schopnosť aplikovať do literárnej histórie a autorského textu zmysel pre dejinný detail, geografickú názornosť, lingvistický cit pre región a onomastický cit pre lexiku, čo sa musí uplatniť aj pri kontakte s poéziou básnika. Iba tak sa „nové,“ poučenejšie čítanie poézie Jána Hollého oslobodí zo zajatia školometického tendenčného klišé, aké sprevádza aj na súčasných hodinách literárnej výchovy (nielen) epos *Svatopluk* či *Sláv*. A nielen poéziu Jána Hollého a národné obrodenie oslobodí za pomoci modernej literárnej histórie prax literárnej výchovy od plochého pozitivizmu a národnej mystiky (zajatie faktov a dátumov bez spoločenskovedných súvislostí).

Patrí to kamsi vo vnútorného zákutia osobnosti takmer každého, kto sa s umením stretáva „z druhej“ strany, čím myslíme na ďalší, ale ani nie tak prekvapujúci záujem jubilujúcej literárnej vedkyne, na jej esejistické postoje k duchovnej skutočnosti, ktoré pred knižným vydaním mali pravidelnú ranú mediálnu produkciu v Slovenskom rozhlase a na básnické knihy kultivovanej, senzibilnej, poučenej, premýšľavej a k symbolike obrazu i výrazu inklinujúcej Evy Fordinálovej (*Vôňa Záhoria*, 1997, *Neprestanem Ťa hľadať*, 2005). Poézia Evy Fordinálovej má ambíciu oslovovania zvnútra pre tých, čo „počujú,“ aby prerastala do vyznaní, ktorými sa blíži k inšpiráciám z národnej poézie. Výskum, esejistika, literárnokritické výpovede a poézia Evy Fordinálovej vznikajú v tichu i ústraní jej pracovne, v hlbavom prenikaní do podstát, ktorým sama pripisuje povinnosť doznievať v čase, ktorý prekročí, ved’ musí, ju samotnú, ale i nás v márnosti našich denných túžob, lebo: „*Už kráti sa knôť v lampe podjese-ne./ noci sa dňami sýtia. / Dlhými prstami sa načahujú tiene/ k žiarivkám môjho bytia.*“ (z básne *Temno*, *Neprestanem Ťa hľadať*, 2005).

Isto sú vyznačení a nie si ju pripomínajú s vedomím šťastia i úcty tí, ktorým v literárnej vede či inak odkazuje: v mojej krajine pretrvávaš stále.

